

ТРАНСФЕРТИ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ МІГРАЦІЙНИХ СИСТЕМ: ПОНЯТІЙНО-КАТЕГОРІАЛЬНИЙ АПАРАТ

Андрусишин Н. І.

Інститут регіональних досліджень НАН України

На сьогоднішній день ера підвищеної мобільності охоплює практично усі сфери життя людини. Зокрема переміщення тих чи інших капіталів зумовлене міграційними потоками населення розглядаються в якості детермінант розвитку та підтримання національних економік і міжнародних економічних відносин, вплив яких значною мірою відбувається через функціонування територіальних міграційних систем (ТМС). Проте практично в Україні ще вкрай недостатньо напрацьовань у сфері управління потоками міграційних капіталів, так само як і конкретних розроблених інструментів розвитку національної економіки за рахунок залучення міграційних коштів.

Результати вивчення суті трансфертів ТМС як і самих ТМС надзвичайно скупо відображені у вітчизняній літературі. Останні роботи з цих питань знаходяться у активній розробці фахівців Інституту регіональних досліджень НАН України під керівництвом д.е.н., проф. Садової У.Я. Так, ТМС – визначається як економічне явище, котре є регіональним ринком праці, позначеним дією додаткових міграційно зумовлених договорів і угод, які завжди формуються в умовах конкретного середовища (Садова У.Я.); або складне просторове утворення, що формується і функціонує на тлі системних й активних міжтериторіальних людських переміщень, а наряді з цим – фінансових, інформаційних та інших ресурсів, які підкріплені відповідними договірними відносинами (Біль М.М.). Щодо трансфертів ТМС, то найбільш зближеними у цьому контексті є напрацювання з питань міграційного капіталу, міграційних грошових потоків, міграційних облігацій, що відображаються у роботах У. Садової, А. Гайдуцького, О. Варецької, О. Шиманської, О. Махонюка та ін.

Охоплюючи чималі обсяги, грошові перекази мігрантів створюють чималий інтерес до вивчення та з'ясування їх ролі як у національній економіці так і міжнародних економічних відносин. Так, Національний банк України, перекази трудових мігрантів розглядає у якості вагомого зовнішнього вливання коштів (4,6% ВВП), що може трактуватись джерелом підтримки та стимулятором розвитку економіки [1]. Конкретним оцінюванням обсягу міграційних грошових переказів присвячені роботи А. Гайдуцького, який стверджує що зовнішнє вливання міграційних коштів складає близько 20% ВВП України [2].

Задача даного дослідження полягає у теоретичному представленні трансфертів територіальних міграційних систем з метою створення бази для

інструментів підтримання та розвитку національної економіки України так і соціально-економічного стану окремих суб'єктів ТМС.

Дослідження базується на основних поняттях територіальна міграційна система, суб'єкти міграційної системи, грошові міграційні потоки, міграційний капітал тощо. Сутнісне наповнення поняття *трансфертів ТМС* походить від значення самого слова трансферт (від англ. to transfer — переносити, переміщати – переміщення цінностей) і представляє переміщення цінностей (у натуральній чи грошовій формі) в межах певної ТМС між її суб'єктами. При цьому, *суб'єктами ТМС* є усі особи, їх об'єднання та відповідні інститути (інституції), які здійснюють міграційні переміщення або пов'язані із такими. Між суб'єктами ТМС виникають різного роду взаємовідносини, в тому числі й такі, що передбачають добровільну передачу цінностей від одного власника іншому. В цьому контексті *трансферти у грошовій формі* – перенесення коштів (цінностей, які можуть бути оцінені у грошовому еквіваленті) від одного суб'єкта ТМС до іншого, що здійснюються на засадах безповоротної віддачі або фінансової допомоги. Натуральні трансферти окреслюють передачу у власність одного суб'єкта ТМС іншому цінностей, які не мають грошового виразу та не можуть бути переведені у відповідний еквівалент.

Особливістю міграційних трансфертів ТМС є передача цінностей від одного власника до іншого, що є суб'єктами певної ТМС та пов'язані між собою міграційно зумовленими відносинами. При цьому, не ставиться акцент на необхідності перенесення цінностей із однієї територіальної системи в іншу, а отже охоплюються як внутрішні територіальні переміщення так і міграційні переміщення цінностей, що практично вирізняє поняття трансферту ТМС від міграційних переміщень капіталів.

До трансфертів ТМС відносяться *родинні* (в тому числі міжпоколінні) трансферти. Вони здійснюються між членами родини, сім'ї та уособлюють собою передачу як матеріальних цінностей так і знань, вмінь, послуг. А також „делегування“, „передача“ самих осіб до суб'єктів ТМС у межах території реципієнта, при моделі дистантної сім'ї. Навіть якщо міграція особи (групи осіб) не розглядається її найближчим оточенням у якості делегування, наприклад при виїзді на постійне місце проживання усієї сім'ї, все ж такі особи умовно „передаються“ іншій суспільно-територіальній системі, тому і вони самі і їх внутрішні передачі цінностей відносяться до трансфертів ТМС. Але у такому разі, на відміну від дискантних моделей, вони не приносять капіталу до території донора, а отже і не розглядаються у якості джерела розвитку її економіки, хоча саме можливе зменшення соціальної напруги також приносить позитив і може трактуватись як передумова підтримки (рис.1).

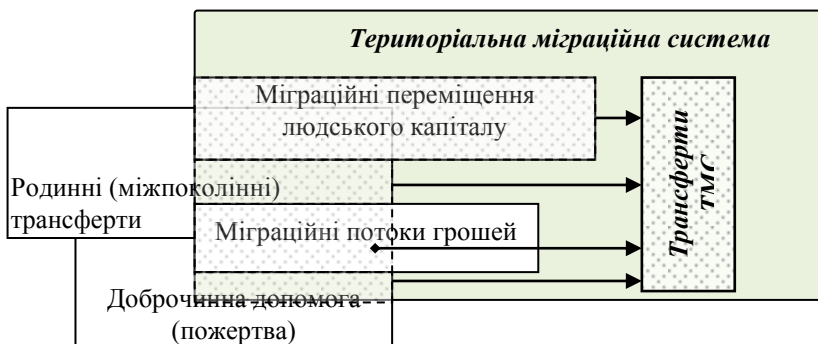


Рис.1. Трансфери територіальної міграційної системи

Інша значна частина операцій з передачі цінностей в межах ТМС, відноситься до трансфертів у якості добровільних допомог (пожертв), що здійснюються не між рідними чи близькими людьми. Такі трансфери також можуть мати грошову (фінансова допомога) та інструментальну (надання послуг) форму та здійснюються як на території донора так і реципієнта.

До трансфертів ТМС не відносяться: оплата праці, оплата товарів та послуг, інвестиція з метою отримання прибутку, інвестування у власний житловий фонд тощо.

В підсумку слід зазначити, що трансфери територіальних міграційних систем потребують детального вивчення на предмет чинників їх виникнення і використання та заслуговують на окрему ланку у міграційних дослідженнях.

1. *Українські нелегали в Німеччині [Електронний ресурс]: Інтернет-портал українців Німеччини «Хата скраю», 19.05.2011 – Режим доступу: <http://ukrajinciberlinu.wordpress.com/2011/05/>.* 2. *Гайдуцький А. Облігації для мігрантів: незадіяні можливості [Електронний ресурс]: Дзеркало тижня, 28.05.2010 – Режим доступу: http://gazeta.dt.ua/ECONOMICS/obligatsiyi_dlya_migrantiv_nezadiyani_mozhливosti.html.*